

Bolničar Alojz Željko

Marjeta Berkopec

Okrevajoči bolniki so sestavili glasbeno skupino in z igranjem krajšali dolge dneve v bolnišnici. Alojz Željko je prvi z leve v drugi vrsti.
(Fotografija: avtor neznan, vir: Marija Bizjak)

Pomembno vlogo pri nastanku in razvoju bolnišnične zdravstvene službe v Trbovljah je imela premogokopna družba, ki je z Bratovsko skladnico skrbela za bolne, invalidne in starostno onemogle rudniške delavce in njihove svojce. Pisni viri omenjajo, da je okrog leta 1870 v Trbovljah v ambulanti z nekaj posteljami deloval dr. Florjan Froehlich. V letih 1876 in 1877 so z denarjem Bratovske skladnice zgradili novo bolnišnico na Vodah. Imela je tri bolniške sobe z 42 posteljami. Nekaj let po prvi svetovni vojni je Upravni odbor Bratovske skladnice imenoval posebni gradbeni odbor, ki je pripravil načrte in razpisal gradnjo nove bolnice, katere slovesna otvoritev je bila 22. novembra 1925. Nova bolnišnica, ki je imela 19 bolniških sob z 80 posteljami, je bila namenjena le zaposlenim in upokojenim rudarjem in njihovim družinskim članom iz Trbovelj in Hrastnika. Drugi bolniki so bili sprejeti le v primeru smrtne nevarnosti (<http://www.sb-trbovlje.si/zgodovina-bolnisnice.html>).

Leta 1927 se je v trboveljski bolnišnici kot bolničar zaposlil tudi Alojz Željko. V Trbovlje je kot mlad fant prišel tako rekoč s trebuhom za kruhom. Alojz Željko se je rodil leta 1906 v Ameriki, otroštvo in najstniška leta pa preživel v Šmarjeških Toplicah, saj se je mama z nekajletnim fantičem vrnila v Slovenijo. Alojz je moral zgodaj poprijeti za delo. Vse do odhoda k vojakom je kot hlapec delal na Starem gradu pri Otočcu. Po odsluženem vojaškem roku je začel iskati delo. Izvedel je, da v novi trboveljski bolnišnici zaposlujejo dodatno osebje, saj usmiljene sestre same niso zmogle vsega težaškega dela. Čeprav ni imel zdravstvene izobrazbe, mu delo v zdravstvu ni bilo popolnoma tuje. Med 18-mesečnim služenjem vojaškega roka v Kraljevini Jugoslaviji je namreč deloval v sanitetni enoti in si tam pridobil kar nekaj znanja o zdravstveni oskrbi. Usmiljene sestre so ga sprejele v bolnišnično službo predvsem zato, da je opravljal intimno nego moških. V bolnišnici je poprijel tudi za najtežja dela. Ker v bolnišnici ni bilo dvigala, je vsa oskrba potekala po stopnicah. Alojz je na nosilih pomagal prenašati bolnike v in iz operacijske dvorane, jih nosil po stopnicah v nadstropje in pomagal, kjer je bilo pač treba.

Tako kot v večini slovenskih bolnišnic so v tistem času tudi v trboveljski bolnišnici za zdravstveno nego bolnikov skrbele Hčere krščanske ljubezni sv. Vincencija Pavelskega, znane kot usmiljene sestre ali usmiljenke. V trboveljsko bolnišnico so prišle okoli leta 1876. Poleg strežbe bolnikom so prevzele tudi čiščenje, delo v kuhinji, pralnici in gospodarstvu. Da bi bila bolnišnica čim bolj samooskrbna, so pod loško cerkvijo sv. Nikolaja pridelovale sadje in zelenjavo. Ob bolnišnici pa imele tudi hlev za živino in prašiče. Kljub napornemu delu in vsakodnevni razdajanju pomoči potrebnim so negovale tudi družabnost in poskrbele za razvedrilo in dobro voljo bolnikov. Pred prazniki so v bolnišnični kuhinji napekle potice, organizirale so prihod sv. Miklavža in za bolnike skušale pričarati vsaj kanček prazničnega vzdušja. Še posebej sposobna in prijazna je bila sestra Filoteja, ki je v Trbovlje prišla iz Ljubljane. Leta 1948, ko je vlada Ljudske republike Slovenije z odlokom prepovedala delovanje usmiljenih sester v zdravstvenih ustanovah, je večina sester odšla na delo v srbske in črnogorske bolnišnice. Nekaj jih je v trboveljski bolnišnici ostalo, odložile so redovno obleko in še naprej predano skrbele za bolnike. V ustnem izročilu se je ohranilo, da se je v civilno obleko med drugimi preoblekla tudi sestra Cilka, ki je kot instrumentarka delala v operacijski dvorani. Velika vrzel, ki je nastala z odhodom usposobljenih usmiljenih sester, se je v bolnišnici zelo poznala, saj je za nego bolnikov ostalo premalo usposobljenega kadra.

Trboveljska bolnišnica, okrašena ob slovesni otvoritvi, leta 1925 (Fotografija: Weiss Trbovlje, vir: Marija Bizjak)

Alojz Željko je z leti dela v bolnišnici pridobil številne praktične izkušnje in se usposobil za zahtevne medicinske postopke. Leta 1949 je na šestmesečnem tečaju pridobil tudi formalno bolničarsko izobrazbo. Delal je na rentgenu, v mavčarni in v operacijski dvorani. Ker so v bolnišnici imeli samo eno anesteziologinjo, je velikokrat dajal tudi anestezijo. Če so potrebovali anestezijo za nujno operacijo, so ga poklicali ob katerikoli uri dneva.

Zelo ga je zanimala tehnika, zato se je hitro seznanil z vsemi aparaturni, ki so jih uporabljali v bolnišnici. Ni se naučil samo delati z aparaturami, ampak jih je ob okvari znal tudi popraviti. Po zaključku dela je tako večkrat ostal v službi in poskušal odpraviti okvaro, samo da ni bilo treba čakati serviserja iz Ljubljane. Pogosto je delal cele dneve. Ker je z družino stanoval v »stari vili« ob bolnišnici, kjer so stanovali zaposleni, so ga lahko poklicali kadarkoli. Nikoli ni odrekel pomoči.

Alojz Željko je bil zelo napreden in družaben človek. Ker je bila tehnika njegova velika strast, je redno spremljal tehnične dosežke doma in po svetu. Od vsega začetka izhajanja je bil naročen na revijo Življenje in tehnika, kjer je našel spodbude za številne tehnične izboljšave pri svojem delu. Imel je fotoaparati in v svoj fotografski objektiv je ujel marsikateri zgodovinski trenutek iz življenja in dela trboveljske bolnišnice, ki bi sicer odšel v pozabo. Tekoče je govoril esperanto in več let vodil trboveljsko esperanto društvo. Njegova družina še danes hrani fotografijo treh medicinskih sester iz Bruslja, ki so se mu s fotografijo zahvalile, da jih je sprejel v Trbovljah.

Danes je skoraj nepredstavljivo, da so okrevajoči bolniki, ki so znali igrati na instrumente, v bolnišnici ustanovili glasbeno skupino in sebi in drugim bolnikom z igranjem krajšali čas. Seveda se jim je s svojo kitaro pridružil tudi Alojz.

Upokojil se je 1. januarja 1966. Da gre v pokoj v začetku in ne ob koncu leta, mu je svetoval uradnik na občini. Alojzu je zamolčal, da se bo menjal zakon in bo po novem na slabšem, saj mu ne bo pripadal del pokojnine po plačanih prispevkih za nadurno delo.

Sestre usmiljenke so pod zvonikom sv. Nikolaja na Lokah pridelovale sadje in zelenjavo (Fotografija: Alojz Željko, vir: Marija Bizjak)

Alojz Željko je imel rad svoje delo in je bil humanemu poslanstvu svojega poklica do konca predan. Pomoč bolnikom pa tudi sodelavcem je bila zanj vedno na prvem mestu. Leta 1984 so mu pošle življenjske moči in danes počiva v družinskem grobu v Trbovljah.

Viri:

- pogovor z gospo Marijo Bizjak, hčerko Alojza Željko,
- Splošna bolnišnica Trbovlje. Zgodovina bolnišnice. Available at.: <http://www.sb-trbovlje.si/zgodovina-bolnisnice.html>